

Системи реагування на домашнє насильство в умовах пандемії

У грудні 2019 року у китайському місті Ухань зафіксували перші випадки коронавірусної хвороби COVID-19, а 11 березня 2020 року ВООЗ оголосила пандемію коронавірусної інфекції SARS-CoV-2 (World Health Organization, 2020).

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України «Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19» з 12 березня 2020 року на території України був введений карантин, що значно обмежував життєдіяльність людей (Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19, № 211, від 11.03.2020). Відповідно до ст. 1 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» карантин – «адміністративні та медико-санітарні заходи, що застосовуються для запобігання поширенню особливо небезпечних інфекційних хвороб». Наразі його впровадження є досить актуальним з огляду на поширення коронавірусної інфекції. Проте, карантини «обмежують свободу пересування людей, і в залежності від способу реалізації їх можна також прирівняти до довільного позбавлення волі» (*Заходи щодо стримування Covid-19, 2020*).

Такі заходи наражають на ризик жінок стати жертвами насильства, роблячи їх ще більш уразливими до таких ситуацій (United Nations High Commissioner for Human Rights, 2020).

Починаючи з середини березня і до кінця квітня заступниця міністра внутрішніх справ України зазначала, що кількість звернень щодо домашнього насильства не змінилась з періоду запровадження карантину. Вона прокоментувала даний факт тим, що в умовах ізоляції жертвам може бути складніше повідомити органи через постійне знаходження поруч із кривдником. МВС розробило певний план дій на випадок можливого потрапляння у таку ситуацію, що складається з 3 етапів: 1 - підготовчий, який фокусує увагу на появі ризику; 2 - критичний, що передбачає скоєння насильницьких дій; 3 - посткритичний, коли акт насильства вже відбувся і напруга йде на спад (Збільшення звернень про домашнє насильство, 2020). Також на початку квітня МВС України разом з ХУВС (Харківським університетом внутрішніх справ) та

Національною поліцією України запустили чат-бот #ДійПротиНасильства у месенджері Телеграм. Це автоматизований сервіс, який одразу надає інформацію про різні аспекти домашнього насильства, включаючи його форми, опис кривдників, дії поліції у таких ситуаціях тощо. Що є дуже вдалим - це одразу можливий виклик 102, просто натиснувши кнопку та слідує подальшим вказівкам. Більш того, до можливостей боту входять контакти спеціалістів, що надають безоплатну правову допомогу, які зможуть надати юридичну консультацію, та контакти інших служб, які можуть надати підтримку (МВС запустило чат-бот, 2020).

Міністерство соціальної політики України повідомило, що станом на 1.04.2020 26 установ та закладів, які надають послуги постраждалим від домашнього насильства, працюють у звичному режимі при пандемії коронавірусної інфекції з дотриманням усіх правил карантинного режиму (Мінсоцполітики вживає необхідних заходів, 2020). Продовжують свою роботу і бригади соціально-психологічної допомоги тим, хто постраждав від насильства, надаючи консультації у телефонному режимі або користуючись відео-форматом та безпосередньо виїжджаючи на місце скоєння при реальній загрозі здоров'ю та життю особи (Мобільні бригади, 2020). Згідно з постановою «Про поширення експериментального проекту із створення «єдиного входу» опрацювання звернень громадян та запитів на публічну інформацію на опрацювання звернень та повідомлень про/або від осіб, які постраждали від торгівлі людьми, домашнього насильства, насильства за ознакою статі, насильства стосовно дітей, або про загрозу вчинення такого насильства» було створено «гарячу лінію» 15 47 з питань насильства, яка працює на базі Урядового контактного центру (Про поширення експериментального проекту, № 1145, від 27.12.2019). На даному порталі відсутня інформація про динаміку кількості звернень з питань домашнього насильства на період карантину.

Отже, системи реагування на протидію домашнього насильства в умовах пандемії коронавірусу COVID-19 працюють, проте потребують вдосконалень у взаємодії один з одним для більш ефективної роботи. Програми, що впроваджені в українському суспільстві державними органами та громадськими організаціями, є актуальними та відповідають світовим підходам.

Самотність і домашнє насильство: як гаряча лінія допомагає підліткам під час карантину

Самоізоляція є необхідним заходом стримування пандемії COVID-19, але водночас вона стала каталізатором конфліктів і причиною зростання числа випадків сімейного насильства в усьому світі.

Психологиня мобільної бригади психосоціальної допомоги Марина вже збилася з рахунку, скільки дзвінків вона і її колеги отримали з початку карантину. «Просто шквал дзвінків. Сварки в родині, насильство, самотність людей похилого віку і підлітків — це все наслідки самоізоляції», — розповідає Марина, яка працює у складі мобільної бригади вже п'ять років.

Самоізоляція є необхідним заходом стримування пандемії COVID-19, але водночас вона стала каталізатором конфліктів і причиною зростання числа випадків сімейного насильства в усьому світі.

"Ми не відключаємо наші телефони на карантині навіть уночі. Ми розуміємо, як важливо дітям і підліткам бути почутими"

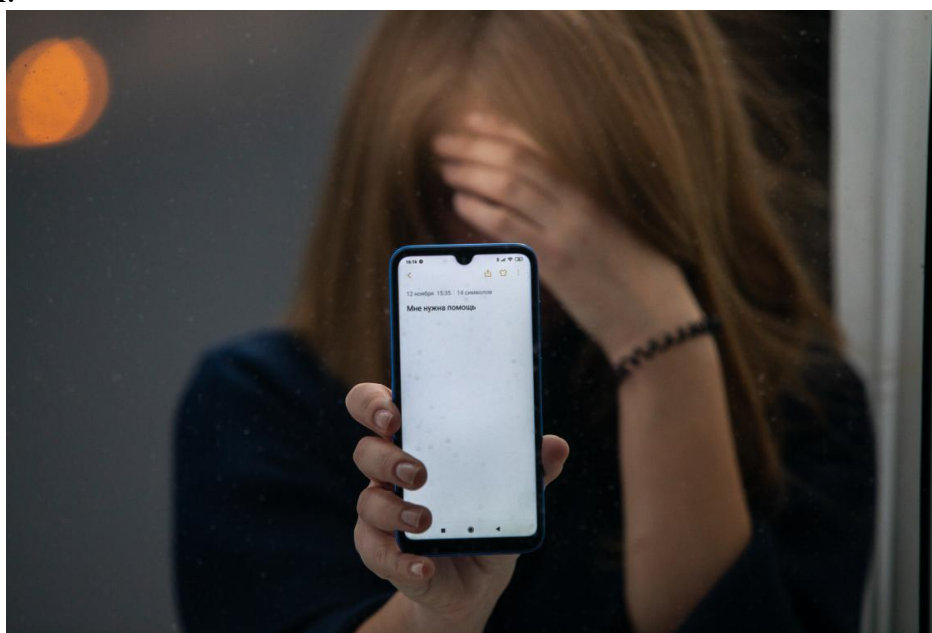
Від початку пандемії COVID-19 і впровадження карантинних заходів мобільні бригади почали працювати на сході України за підтримки Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) та уряду Сполучених Штатів Америки, збільшивши час роботи й розширивши географію приймання дзвінків. За даними ЮНІСЕФ, в Україні рівень

насилля з початку року зріс втричі, а кількість випадків насилля проти дітей — вдвічі.

«Добре, що ми зараз є, тому що людям необхідна допомога. — пояснює Марина. — Життєво необхідно з кимось поговорити».

На карантині з агресором

Телефоном за допомогою частіше почали звертатися діти й підлітки, які страждають на карантині без спілкування та під тиском дистанційного навчання. «Буває, що діти дзвонять просто поговорити. Батьки на роботі, бабуся хворіє, а дитина восьми років увесь час одна в квартирі, і для неї це важко», — розповідає психологиня.

Дзвінок від 15-річної Валі з Костянтинівки, яка втекла з дому, співробітниця мобільної бригади психосоціальної допомоги прийняла в позаробочий час. Пізно ввечері психологиня Марина почула в слухавці: «Я нікому не потрібна, мені дуже боляче». Вона зробила все, щоб дівчина залишилася на лінії.

Проблеми в сім'ї 15-річної Валі з Костянтинівки почалися відтоді, як її мама привела додому нового чоловіка. У зв'язку з карантинном жінка втратила роботу продавчині, і вся сім'я опинилася в ізоляції у двокімнатній квартирі. Мама Валі почала випивати й сваритися з дочкою.

Але головною загрозою в родині був вітчим, який у стані алкогольного сп'яніння ображав дівчину, погрожував їй та кілька разів, коли мами не було вдома, чіплявся до Валі.

«Дівчина неодноразово намагалася поговорити з мамою, заслужити її увагу, допомагаючи по господарству, роблячи інші гарні справи, але та її не помічала. Мати почала цуратися її, а потім і звинувачувати дівчину в тому, що вона нібито заважає її особистому щастю», — розповідає психологиня Марина, яка працює з Валею з квітня 2020 року.

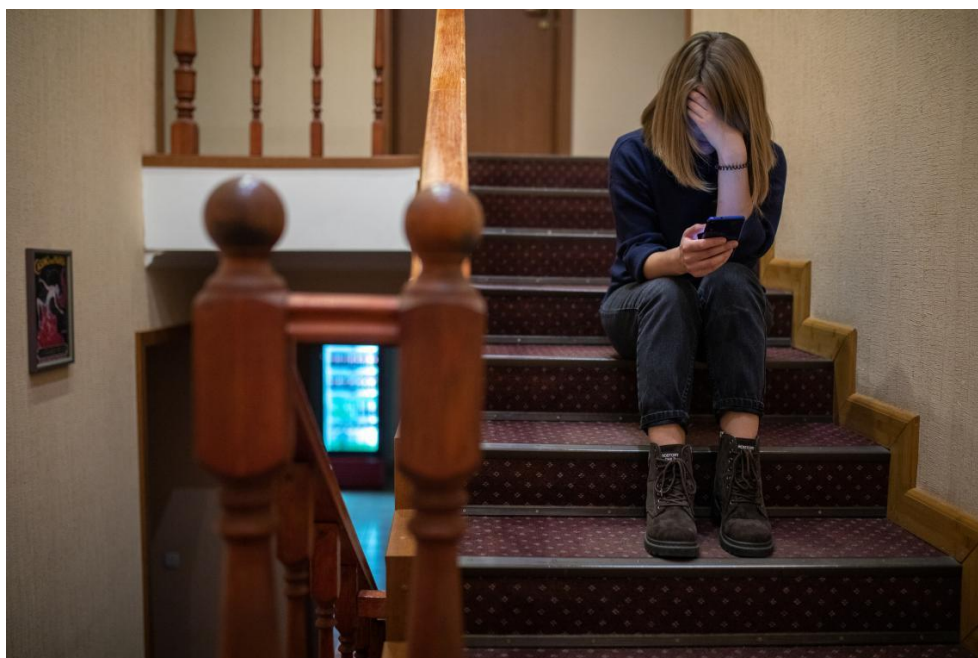
Через нестерпну атмосферу в сім'ї в дівчини почалися конфлікти з однолітками, психосоматичні розлади й все частіше виникало бажання піти з дому. Ситуацію загострювала ще й пандемія, адже Валя здебільшого проводила час удома наодинці з агресивним вітчимом, який продовжував зловживати алкоголем і домагатися дівчини.

Під час чергової виснажливої сварки Валя не витримала і втекла до подруги. «Мені дуже боляче, мама мене не чує і не розуміє, я відчуваю себе непотрібною. Вона взагалі раніше нормальною була, ніколи не пила, любила мене. Але тепер їй на мене начхати. Я пішла, вимкнула телефон, бо не хочу з нею розмовляти. Думаю, вони мене не чекають, навіть не хочуть знати, де я і що зі мною», — так описала Валя свій відчай і біль у зв'язку із ситуацією вдома.

Бути почутими

Номер мобільної бригади дівчині дала мама її подруги, у будинку якої вона ночувала. І цей дзвінок врятував відносини у родині Валі.

Спочатку психологиня дала їй час виплакати, потім, заспокоюючи дівчину, разом із нею правильно дихала. Вони разом довго розбиралися в проблемі, обговорювали варіанти її розв'язання. Наступного дня вранці Марина отримала від Валі повідомлення зі смайликом-сердечком: «Я подумала. Спасибі Вам, я повернулася додому».

Вдома Валя ще раз поговорила з матір'ю, розповіла їй про домагання вітчима, і жінка повірила дочці. Вона розійшлася з агресивним чоловіком і з часом перестала вживати алкоголь.

«Цей чоловік потім опинився у в'язниці. Цієї загрози більше немає. Великою перемогою для нас також було те, що матір дівчини теж пішла на контакт із психологами бригади. Зараз мобільна бригада продовжує працювати з дівчиною і її матір'ю, які намагаються зрозуміти одна одну. Жінка знайшла роботу», — розповідає Марина.

Психологічний клімат у родині дівчини покращився. Сама Валя, прагнучи змін у житті, зробила нову зачіску, почала більше часу приділяти навчанню та плануванню майбутнього.

«Повідомлення Валі про те, що вона не пішла деструктивним шляхом, а вирішила повернутися додому, зігріло мені душу. Психологи нашої бригади люблять свою роботу за такі миті, — усміхається Марина. — Тому ми не відключаємо наші телефони на карантині навіть уночі. Ми розуміємо, як важливо дітям і підліткам бути почутими».

